

Slovo „oeconomy“ použité v Linnéově esejí (Živa 2/1995) označovalo již v r. 1530 umění řídit domácnost. Z odvození od řeckého slova „oikos“ neboli dům byl význam rozšířen na politickou administraci pravidelné produkce všech zdrojů společnosti nebo státu. V jiné linii vývoje používali teologové po dlouhou dobu latinské slovo „oeconomia“ jako zaměnitelné za Boží „rozložení moci, rozdělení“ a v 17. století byla „ekonomie“ často používána k označení duchovní vlády nad světem přírody. Sir Kenelm Digby, velmi aktivní podporovatel přírodních věd kompatibilních k náboženství, jako první (v r. 1658) hovořil o „ekonomii přírody“. Během 18. století do sebe naše fráze vstřebala něco ze všech uvedených definic, aby tak popsala organizaci a správu života na Zemi jako celkové racionální uspořádání materiálních zdrojů se všemi interakcemi. A tak studium „ekologie“ (slovo, které pro sebe objevilo 19. století především jako vědecké označení nahrazující starší výraz) se ve svých začátcích napájelo jak politikou a ekonomikou, tak křesťanským pohledem na přírodu. Země byla chápána jako svět, který se musí spravovat tak, aby z něho byl maximální výtěžek.

Mezi soupeřícími proudy postav přírodního romantismu a mechanistického scientismu se

objevují „cestující vědci“ s profesionálním zájemem a schopností spojovat literární a osobní empirii novým výkladem. Německý geograf Alexander von Humboldt na sebe upozornil vícesvazkovým dílem vytěženým z cest po Latinské Americe *Osobní příběhy* z let 1799 až 1804. Ch. Darwin později vysoce ocenil tuto imponantní syntézu geologie, klimatologie, fyziky, historie a ekonomiky přírody. V jednom z dochovaných Humboldtových dopisů (1799) zaznamenáváme jeho vědomé úsilí o holistický pohled na přírodu, jak bychom to označili dnes: „Budu sbírat rostliny a fosílie a s co nejlepšími instrumenty dělat astronomická pozorování. I když to není hlavní účel mého cestování. Budu se snažit odhalit, jak přírodní síly působí jedna na druhou a jakým způsobem geografické prostředí projevuje svůj vliv na živočichy a rostliny. Krátce, musím prokoupnout harmonii přírody.“ Není pochyb o tom, že hybným momentem tohoto rozhodnutí bylo dřívější setkání s Johannem von Goethem. Po nějakou dobu spolu studovali na univerzitě v Jeně — Goethe a Alexander se svým bratrem Wilhelmem strávili hodiny diskusemi o přírodě a bádání. Sdíleli zánění pro analytický výzkum a to dovedlo Alexandra ke studiu geografie a interakcí mezi organismy pod vlivem klimatu.

Mezi sedmi díly *Osobních příběhů* najdeme jeden nazvaný *Esaj o geografii rostlin* (dedikovaný Goethovi). Hlavním konceptem je, že rostliny našeho světa se musí posuzovat nejen

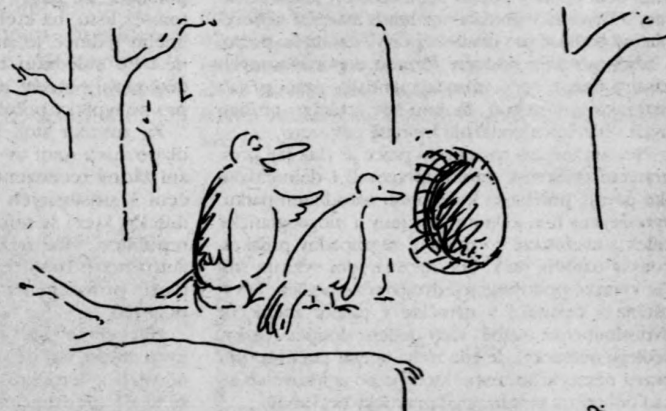
co do svých biosystematických vztahů, ale i podle svého seskupování v závislosti na zeměpisných podmínkách, v nichž žijí. Humboldt nazval tyto skupiny „fyzionomická oddělení“ a identifikoval 15 hlavních kategorií: s dominancí palem, jehličnanů, kaktusů, trav, mechů, rostů, atd. Efekt této klasifikační procedury byl, že se zdůraznilo viditelné uspořádání vegetace v podobě společenstev či formací. Samozřejmě zůstávala otázka po původu takto odhalených skupin rostlinstva: Které faktory určují, jak rostliny porostou v jistém prostředí. Vnučující se odpověď zněla: podnebí. Jedním z hlavních Humboldtových přínosů se stala myšlenka izotermálních linií po zeměkouli, které vytvářely grafiku rozmístění světového klimatu a zároveň zákonitost, podle níž jsme mohli očekávat určité typy rostlinstva v jednotlivých regionech. Esteticko-krajinářský aspekt, který vyvěral z nového členění, byl spíše vedlejší a nezdůrazňován, sám Humboldt — vědom si i jiných zákonitostí, např. vertikálního rozmístění vegetace (výšková stupňovitost) — kladl důraz na statistickou a matematickou podloženost vývodů. Stal se tak pionýrem ekologické biologie. A ačkoli se ve svých pozdějších pracích ve snaze o co největší univerzálnost a obecnost svých vizí vzdálil analytické vědě, stal se pro následující generaci otcem fytogeografie, objevitelem komplexity v ekonomii přírody, vzorem pro integrační pořádání znalostí a také symbolem dobrodružství, které obnáší věda.

Pavel Kovář

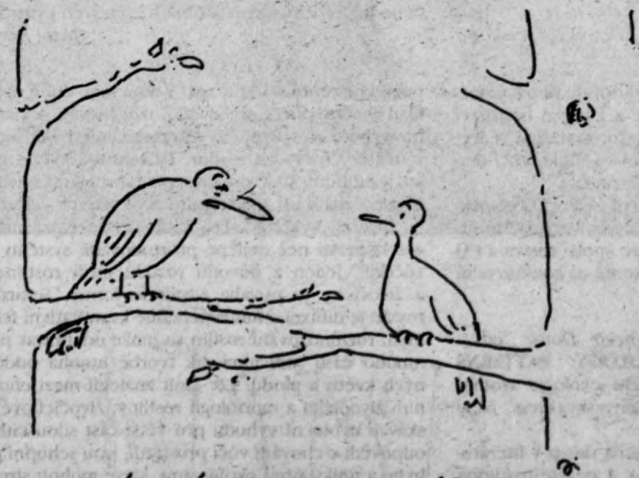
CHOVATELÉ!

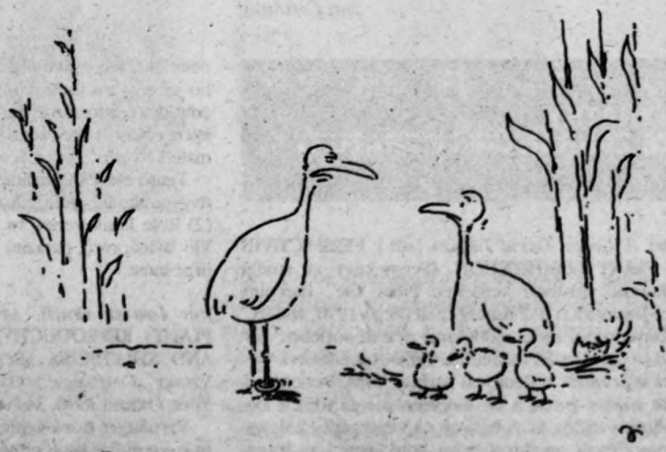
NEPODCEŇUJTE ÚLOHU MILOSTNÉ PŘEDEHRY U ZVÍŘAT!

BEZ ORAV, SLEČNO. MOJE ŽENA ŠLAPĚ STEZKU.

PRAĎ BYCH VÁM UKÁZAL SVOJI SBÍRČKU MOTÝLŮ...

SLYŠELAS DOBRĚ. PŤÁM SE, KDE MAJÍ KROUŽKY.

Námluvy a manželská věrnost v kresbách V. Jiránka (viz článek na str. 131)